

1. melléklet a 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelethez

Javaslat a
„LAKODALOM A 60-AS ÉVEKBEN”
települési értéktárba történő felvételéhez

Készítette:

Varga Gézáné

.....

Dömsöd, 2017. június 5.

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Varga Gézáné

2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:

Név: Varga Gézáné

Levelezési cím: 2344 Dömsöd, Wesselényi 15.

Telefonszám: -

E-mail cím: fules08@freemail.hu

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése

Lakodalom a 60-as években

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ kulturális örökség	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus és vendéglátás	

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye-

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

- települési   tájegységi   megyei   külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A régi időkben az őszi munkák megszűntével megszorodott a lakodalmak száma. Bejártatott menete volt egy-egy lakodalom megszervezésének, lebonyolításának. Megvoltak a faluban azok az emberek, akikről mindenki tudta, hogy jól főznek ennyi embernek is, ki az, aki vőfélyként jól le tudja vezényelni az egész lakodalmat, melyik muzsikus cigányt érdemes a zenekarával együtt hívni zenélni. Honnan lehet pótolni a hiányzó asztalokat, padokat, stb. Hogyan zajlott egy lakodalom az 1960-as években, milyen teendők voltak?

A lakodalom előtt

Nem volt írásos meghívó. A pár választott vőfélyt, s a vőlegény a vőfélyvel (ő beöltözve) járta végig a rokonságot, s mondandóját rigmusba szedve meghívta őket a lakodalomba. Ha voltak, akikhez már délelőtt is el lehetett menni, akkor korán neki indultak. Ha nagy volt a rokonság, sok vendéget hívtak, akkor akár egy hétig is eltartott a hívogatás.

A lakodalom előtt 1-2 héttel elvitték a házhoz a nem romlandó dolgokat (liszt, tojás, cukor, lekvár, dió, mák) és az ajándékokat. A lány vendégei a lányos házhoz, a fiú vendégei a fiús házhoz. Őket illendően fogadták a háziak, megkínálták a már a lakodalomra készített aprósüteménnyel és borral, fröccsel, szódával. Tömény itallal nem, legfeljebb pálinkával. Az ajándékok abban az időben a szegény családoknál nagyon egyszerű dolgok voltak. Hoztak, amit tudtak, főleg használati tárgyakat: ki egy tálat, ki egy lavort, lábost, bögrét, ...

A két család megegyezett, hogy együtt vagy külön tartják a lakodalmat, megfelelően a költségeket.

Felkértek valakit, akinek már volt gyakorlata hozzá, hogy legyen ő a szakácsnő. Megbeszélték, mi lesz a vacsora, mit fognak főzni, és azokhoz miből mennyi kell. A közeli rokon asszonyok kb. 2 héttel előbb, szombaton és vasárnap el kezdték készíteni a lakodalmi húsleveshez csigatésztát, ami lassú és aprólékos munka volt: minden egyes darabot fel kellett sodorni, felgörgetni. Ami elkészült, azt kiterítve szárították, majd a külön erre készített zsákszerű textilben tárolták.

Állandóan 8-10 személy sürgölődött az ételek, sütemények elkészítésében a lakodalmas házban. Megadták a módját, fehér kötényben, kendőben dolgoztak, még az is, aki a birkát vágta le. A háziasszony naponta megvendégelte őket, ebédet főzött nekik. Este szétosztották a maradék ételt, a sütemények szélét, vagy a rosszul sikerült sütitket, és elvihették haza az asszonyok, hogy a családjuk se maradjon éhen.

Az utolsó hét elején a meghívott családok el kezdték vinni a tyúkokat, amit majd a lakodalomban fognak megfőzni. Kb. csütörtökön pucolták meg, csoportosították aszerint, mit főznek belőle, majd hűvös helyre, a pincébe vitték le konyhakészen. Nyáron nem nagyon volt lakodalom, mert akkor a földeken volt sok munka.

Pénteken vitték a családok a tortát névvel ellátva, mert a lakodalomban a készítő család elé tették. Akinek volt rá pénze, az cukrászdában csináltatta, akinek nem (és ők voltak többen), saját maga sütötte otthon. Divat volt a pörkölttorta: legtöbbször templomot, tyúkot hat csibével, nyitott könyvet, valamit ráírva- pl. „Sok boldogságot az ifjú párnak”-, formáztak meg. Nem volt divat a külön menyasszonyi torta.

Rengeteg nem romlandó süteményt készítettek közösen az asszonyok a lakodalom előtt. Egy helyre hordták a hozzávalókat, és napokon keresztül sütötték a zserbót, őszibarack sütit, citromos szeletet, linzer alapanyagú sütitket, amiket más- más finomsággal szórtak be, kentek le, meggyes, mákos, diós töltésűeket. Az utolsó napokban már krémes töltelékes sütemények is készültek: mézes-krémes, márványos, ... Kezdetben sparheltban készítették ezeket, majd később a gáztűzhelyen is.

Nem volt lakodalom kulcsoskalács nélkül. Ezt otthon dagasztották be, és névvel ellátva, abrosszal bélelt kenyérkosárban elvitték a pékhez. Ott fonták meg, a pék pedig megsütötte. Ha kész volt, abrosszal kibélelt kosárba állígtatták bele.

A gubának való tésztát is a péknél süttették ki, sokszor a sült tyúkot is.

Birkát vettek, megvolt, ki fogja megfőzni. Ő bontotta, dolgozta fel, legtöbbször a család közelebbi férfi tagja segített neki. A húst a pincében, hűvös helyen tárolták.

Az ital a bor volt. Hordóval vettek, hozzá szódát. Kínáltak még pálinkát is.

Öltözet

A lakodalom napjára a ruhákat elő kellett készíteni. Dömsödön többnyire Denke Esztike néni varrta a menyasszonyi és a koszorúslányi ruhákat. Akinek nem tellett a varratásra, az kölcsön kérte.

A csokrokat, kitűzőket Pesten lehetett megvenni. A csokor sem élő virágból készült, hanem textilből, kikeményítve. Szekfű, rózsza, liliom, viaszcseppekkel díszítve. Csak fehér színű virág volt a divat. A csokorról szalag lógott le, a végén pici virág, viaszcseppekkel díszítve, műzölddel.

A vőlegény, a koszorúslegények és a vőfély bokkrétája is ilyen volt.

Menyasszony

Fehér ruha, csokor, koszorú, hosszú fátyol (az utóbbi hármat Pesten vették meg), fehér cipő, harisnya.

Menyecskeruha, amit éjfélkor húzott fel az új asszony. Denke Esztike néni varrta. Piros-fehér pöttyös egész ruha, ejtett vállal. Fölül passzos, alul bővülő. Piros kötő, piros fejkendő vagy szalag.

Vőlegény

Öltöny, a zakó zsebében kitűző, a menyasszony csokrához hasonló viaszcseppek díszítéssel, fehér kesztyű, cipő.

Koszorúslányok

A család lánytagjai, barátnők voltak a koszorúslányok. Régen sok koszorúslány kísérte a menyasszonyt. Rózsaszínű ruha, akinek nem tellett varratásra, az kölcsön kérte valakitől. Csokor, ami szerényebb volt a menyasszonyénál. A koszorúslányok csokráról a menyasszonynak kellett gondoskodnia. Szegényebb lakodalmaknál nem is volt csokruk. A hajukban egy pici fehér művirág volt tűzve, kezükben fehér kesztyű.

Koszorúslegények

Ha volt már párja a legénynek, azzal mentek együtt, ha még nem, akkor kerestek lányt hozzá (vagy fordítva). Előtte megkérdezték, jó lesz-e az illető párnak.

Saját öltönyükben mentek, a zakón bokréta, amit a koszorúslány tűzött fel, fehér kesztyű.

Vőfély

Saját öltöny, fehér ing. Ha szeretett kalapban lenni, akkor ez is volt rajta, amiről a válláig érő szalag lógott le. A kabátra bokáig érő fehér szalagot raktak, dupla masnival, kitűzővel. Fontos eszköze volt a bot, amiről szintén hosszan lógott le a masni.

A lakodalom napja

Délelőtt a koszorúslányok feldíszítették a templomot a lakodalomra. Az úrasztalra és a padokra fehér virágokat raktak.

A menyasszony, a vőlegény és a két násznagy délelőtt a Községházára, a polgári esküvőre mentek. Csernák Gizike néni volt az anyakönyvvezető, ő adta össze őket (néhány nappal előbb az iratokat le kellett adni). Ide nem kellett menyasszonyi ruhába menni, egyszerű polgári ruhában zajlott ez az esküvő.

A lakodalmás menet két helyről indult. A menyasszony otthon öltözött. A fiús házból indult a menet a vőlegénnyel, a koszorús párokkal, a fiúhoz tartozó násznéppel. A két menet az előre

megbeszélte helyen találkozott. Elöl a vőfély, egyik kezében a szalagos bot, a másikban egy üveg bor, az üveg nyakán a kulcsoskalács. Ezután a menyasszony, akit valamelyik férfi rokon kísért, a koszorúslányok, a vőlegény, akit szintén rokon lány kísért a templomig, a násznagyok, a szülők, őket követte a násznép, a legvégén pedig a cigányok muzsikáltak végig a templomig.

A menetet nagy nézőközönség figyelte. Minden lakodalom nagy eseménynek számított, aki tehette, az út szélén várta, mikor érnek már odáig. Az ismerős nézőket a menetből megkínálták a férfiak borral, amit az útra kancsóba magukkal hoztak.

A templomhoz érve a násznép bevonult, és elhelyezkedett. A menyasszony és a vőlegény elöl, a fő helyen, két oldalt körülöttük a koszorús párok.

A vőfély a két násznaggal elment a papért. Vittek neki kulcsos kalácsot. Az esküvő után mindenki gratulált az ifjú párnak. Újra sorokba rendeződtek, és a vőfély vezetésével, nagy muzikaszóval indultak a fényképészhez, Mivel nem volt akkor pénz fényképezőgépre, erről a nagy eseményről csak néhány fénykép maradt meg. A násznép kint várta a fotózás végét, de unatkozásról szó sem volt. A cigányok gondoskodtak a jó muzsikáról, a bor is megtette már a magáét. Daloltak, akadt, aki már itt táncra perdült.

A falu fényképésze a Kónya család volt. A fotózást Kónya bácsi készítette, a lánya, Margitka néni a beállításokban segített. A műteremben épített háttér, ráncos függöny elé állította az új párt, külön-külön a koszorús párokat, és készült közös kép is, amin mindenki, a násznagyok és a vőfély is rajta volt. Régen a vőlegény fizette a fényképeket, nem is túl sok készült belőlük, szűk körnek adtak csak ajándékba.

Mikor megvolt a fényképezkedés, indult tovább a menet a lakodalmas házba. Itt már minden készen volt, szépen megterítve.

A vőfély beköszönt a házba, hogy meghozták az ifjú asszonyt. Fogadták őket, és mindenki elhelyezkedett az asztaloknál. Fő helyre az ifjú pár, két oldalt a koszorús párok, a násznagyok a szülők, és a többiek.

Innen megint a vőfélyé volt a főszerep. Ő vezette fel az ételeket versbe szedett mondókával, ő gondoskodott egész idő alatt a jó hangulatról.

A lakodalmas menü

Tyúkhúsleves csigatésztával, sült tyúk kulcsoskaláccsal, birkapörkölt, rántott hús csirkéből, disznóhúsból, krumpli, savanyúság.

Éjfélkor káposzta, mákos, diós guba.

Az asztalon végig ott volt a sok-sok sütemény, a húsok után pedig minden család elé odavitték a tortájukat. Aki máshonnan jött, azok nem tudtak tortát hozni. Ők sem maradtak éhen, mert volt bőven, mindenki kínálta nekik a sajátjukat.

A násznagyok megviccelése a vacsoránál divat volt. Külön nekik tálalták fel azt a gubát és töltött káposztát, ami kukoricaszárból készült, de ez csak a falatozáskor derült ki. Persze a vőfélyt beavatták a csínybe, és nagy nevetés lett a vége.

Fontos volt a jó zene a lakodalomban. A pár kérte fel őket. Megegyeztek az árban. Pityó

bácsit sokan hívták a lakodalomba. Ő hegedűprímás volt, mellette másodhegedűs, kontrás, bőgős és cimbalmos szolgáltatta a zenét. A konyhában külön asztaluk volt, ahol pihentek, és ehettek, ihattak. Reggel, amikor vége lett a lakodalomnak, csomagot kaptak ők is az ételekből, sütikből.

Éjfélkor következett a menyasszonytánc. A vőfély kiabálta, hogy eladó a menyasszony! A cigányok húzták a talpalávalót, és mindenki egyet- kettőt fordult a menyasszonnyal, miután egy letakart szakajtóba pénzt csúsztatott. A tánc végén elvitték a pénzt, és a menyasszony átöltözött menyecskeruhába. A vőfély vezette be, a zenekar pedig azt a nótát húzta, hogy: „Jaj, de csinos menyecske lett ebből a lányból”. Újra kezdődött a tánc, daloltak, mulattak. Ez egészen addig tartott, amíg mindenki haza nem ment (többnyire reggel).

A vendégek nem távoztak üres kézzel. Mindenki kapott a maradékból: ételt, süteményt, tortát. Még a szomszédoknak is jutott.

Reggel egy kis pihenés után lett eltakarítva minden. A kölcsön kért asztalokat, padokat, stb, visszavitték, elmosogattak. Másnap ugyanis újra munkanap jött.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

A falusi ember élete a kemény munkáról szólt. Az, hogy mikor mit kell csinálni, az éppen aktuális feladat szabta meg. Mivel a jó idő a növénytermesztésnek kedvezett, ilyenkor minden erről szólt. Még a lakodalmat is akkorra tervezték, amikor a határban a munkák elfogytak.

A lakodalom jó alkalom volt a kikapcsolódásra, a mulatozásra. Itt találkoztak a távoli rokonok is. Megadták a módját még a szegény családoknál is a házasságkötésnek.

Ezek a lakodalmak kimennek a divatból. Szükség van arra, hogy legalább írásban megmaradjon, hogyan keltek egybe a párok pl. 1960 tájékán.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:-

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja

SCAN_P~3.JPG

1.sor: Hriazik Irén, Nagy Margit, Ila Erzsébet, Biricz Krisztina, a menyasszony: Kiss Margit, a vőlegény: Szűcs Sándor, Simon Mariska, Szép Erzsébet, Biricz Erzsébet, Kiss Mária

2.sor: Kiss József, Kiss Sándor, Molnár Mihály, Galambos Ferenc, Násznagy: Pék János, Násznagy: Hriazik János, K. Tóth Imre, Hriazik Pál, Szép György, Hriazik László, Gáspár Gábor

SCAN_P~1.JPG

SCAN_P~2.JPG

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

3. A javaslatához csatolt saját készítésű fényképek és filmek felhasználására vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat

SCAN_P~4.JPG